

Nr 10.

Ankom till riksdagens kansli den 26 maj 1924 kl. 4 e. m.

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 10, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående viss ändring i gällande stadga för fortsättningsskolan.

I en inom andra kammaren av herr Jonsson i Eskilstuna väckt motion, nr 20, hemställes, att andra kammaren måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om sådan ändring av stadgan den 16 september 1918 för fortsättningsskolan, att lärjunge, som med godkända betyg genomgått 7:e folkskoleklass, må få fullgöra skolplikten med ett-årig fortsättningsskolekurs.

Motioner.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Andra kammarens första tillfälliga utskott har efter erhållen remiss av motionen i vederbörlig ordning inhämtat skolöverstyrelsens yttrande över densamma, och är sagda yttrande såsom bilaga fogat vid utlåtandet.

Andra kammarens utskott har i avgivet utlåtande (nr 7) över motionen anfört följande:

»Utskottet har funnit starka sakliga skäl tala för det av motionären framförda förslaget om en jämkning av bestämmelserna rörande fortsättningsskolan i sådana skoldistrikt, där folkskolan obligatoriskt är 7-klassig. Skolöverstyrelsen har även i sitt yttrande över motionen i det hela vitsordat riktigheten härav. Emellertid har i sagda yttrande framhållits det av motionären ej beaktade förhållandet, att det finnes 7-åriga folkskolor av från varandra ganska skiljaktig typ, i det att vid sidan av den av motionären tydligen åsyftade, där sjunde klassen är en verklig påbyggnad på den vanliga sexåriga folkskolan, även finnas sådana, där utökningen av skoltiden till sju år endast beror på en avkortning av den årliga undervisningstiden, försakad av varannandagsläsning eller andra förhållanden. Det synes utskottet uppenbart, att det endast är skoldistrikt med skolor av den förra typen, som böra kunna komma ifråga vid en modifikation av skolväsendet därhän, att sista året i folkskolan finge ersätta fortsättningsskolans första årskurs. Vidare har skolöverstyrelsen uttalat, att förutsättningen för den i motionen åsyftade förändringen av fortsättningsskolan borde vara, att uti lärokursen för den sjunde folkskoleklassen upptoges det väsentligaste av vad som meddelas i första årskursen vid vederbörande distrikts fortsättningsskolor. Fördenskull förordar skolöverstyrelsen en utred-

Andra kammarens första tillfälliga utskott.

ning i syfte att få till stånd lämpliga förändringar i den för rikets folkskolor fastställda undervisningsplanens föreskrifter rörande lärokurser och timplan för den sjunde klassen, så att skoldistriktet erhöle större frihet än nu att anpassa arbetet i denna klass efter inom distriktet rådande förhållanden. Utskottet vill ge även denna tanke sin anslutning, därvid utskottet förutsätter, att förslag till nödiga ändringar i fortsättningsskolestadgan må föreläggas riksdagen i så god tid, att beslut må kunna fattas före utgången av den bestämda övergångstiden.

I samband med denna utredning föreslår skolöverstyrelsen även en sådan rörande fortsättningsskolans förhållande till andra överbyggnader på folkskolan.

Utskottet, som finner en sådan allmän utredning av hela fortsättningsskoleproblemet synnerligen önskvärd, anser sig dock böra framhålla, att det ej kan anse den på sådant sätt betingad av det i motionen framförda yrkandet, att den, om den kommer till stånd, får så förknippas med den ovan föreslagna utredningen rörande en lämplig omläggning av sjunde folkskoleklassens lärokurs, att den verkar fördrojande på denna och på genomförandet av den föreslagna modifikationen av bestämmelserna rörande fortsättningsskolan.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet föreslå, att andra kammaren med anledning av herr Jonssons i Eskilstuna motion ville för sin del besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, det Kungl. Maj:t täcktes efter nödig utredning vidtaga åtgärder för sådan ändring i stadgan för fortsättningsskolan av den 16 sept. 1918, att skoldistrikt med obligatorisk sjunde folkskoleklass må kunna anordna fortsättningsskola med ett-årig kurs.»

Andra kammaren biföll sitt utskotts hemställan, varefter ärendet överlämnades till första kammaren, som hänvisade detsamma till förberedande behandling av sitt första tillfälliga utskott.

Utskottet

Då utskottet helt ansluter sig till vad andra kammarens utskott i ärendet anført, hemställer utskottet,

att första kammaren måtte biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Stockholm den 26 maj 1924.

På utskottets vägnar:

TH. BORELL

[Närvarande vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet: herrar Borell, Pauli, Wahlmark, Jonsson i Lycksele, Andersson i Myggenäs, Vrang och Svänsson i Kalmar.

Bilaga.

Till Riksdagens Andra kammarens första tillfälliga utskott.

Sedan skolöverstyrelsen genom nådig remiss den 15 februari 1924 blivit av Kungl. Maj:t anbefalld att avgiva av Utskottet begärt yttrande rörande en av herr Jonsson i Eskilstuna väckt motion (nr 20) om skrivelse till Kungl. Maj:t angående sådan ändring av stadgan den 16 september 1918 för fortsättnings-skolan, att lärjunge, som med godkända betyg genomgått sjunde folkskoleklass, må få fullgöra skolplikten med ettårig fortsättningsskolekurs, får överstyrelsen härmed beträffande ifrågavarande motion anföra följande.

Genom den omdaning av fortsättningsskolan, som av 1918 års riksdag beslutades, har denna skola fått såsom sin väsentliga uppgift att på grundvalen av den allmänt medborgerliga bildning, vilken folkskolan avser att meddela, förbereda de ungas utbildning för deras framtida verksamhet inom närings- och samhällslivet och att samtidigt därmed vidga deras allmänna bildning samt främja deras sedliga utveckling. Skolan avser sålunda att genom sin undervisning meddela sina lärjungar ökade kunskaper och färdigheter, men framför allt vill den genom att ännu någon tid behålla de unga under sitt vårdande och värnande inflytande söka att på dem inverka uppfostrande och karaktärsdane. Det kan visserligen i fråga om dessa fortsättningsskolans huvudsyften, särskilt det sistnämnda, invändas, att dessa syften på grund av skolans begränsade arbetstid endast i ringa grad kunna förverkligas. De ifrågavarande syftena äro emellertid så betydelsefulla, att ingen åtgärd, som i någon mån kan främja deras vinnande, bör underlåtas, och det torde icke kunna förnekas, att man härutinnan i fortsättningsskolan har ett gott hjälpmedel, väl värt att tillvaratagas och på bästa sätt utnyttjas. Erfarenheterna från andra länder giva också vid handen, att ett väl ordnat fortsättningsskoleväsen med ändamålsenligt planlagd undervisning utgör ett verksamt medel för såväl ungdomens sedliga och intellektuella uppfostran som dess utbildning till duglighet i förvärsarbetet.

Givet är emellertid, att, om fortsättningsskolan skall bliva i stånd att i fråga om kunskapsmeddelande och karaktärsfostran uträtta något avsevärt, så kräves med nödvändighet, att skolan så organiseras, att den blir i tillfälle att utöva sitt inflytande på den stora huvudmassan av den från folkskolan avgående ungdomen samt att den under tillräckligt lång tid får göra detta sitt inflytande gällande. All hittills vunnen erfarenhet ger vid handen, att det förstnämnda syftemålet icke kan vinnas på annat sätt, än att upprättandet av fortsättningsskolor göres obligatoriskt för kommunerna och att de unga förpliktas besöka dessa skolor. Skulle det överlåtas åt kommunerna att själva bestämma, huruvida för ungdomen obligatoriska fortsättningsskolor skola inrättas eller icke, så skulle detta tvivelsutan medföra, att det mångenstädes uppställdes så mäktiga hinder mot deras inrättande, att de icke komme till stånd, och stadgas icke något skoltvång för ungdomen, så skola helt visst många, särskilt bland dem, för vilka denna skola i främsta rummet är avsedd, utebliva från densamma på grund av egen ovillighet eller därför, att målsmän eller arbetsgivare icke

vilja bereda dem för deltagande i undervisningen behöflig ledighet. Med avseende på omfattningen av den tid, under vilken fortsättningsskoleplikten skulle fullgöras, rådde under frågans förberedande behandling full enighet därom, att denna tid borde utsträckas till minst två år, men själva undervisningstiden dock så begränsas, att den icke komme att allt för starkt inkräkta på tiden för lärjungarnas förvärvsarbete. De i gällande fortsättningsskolestadga intagna bestämmelserna om tiden för skolpliktens fullgörande stå ock i full överensstämmelse härmed. Där föreskrives, att den obligatoriska undervisningstiden i fortsättningsskolan skall omfatta minst 360 och högst 540 undervisningstimmar, fördelade på två eller i särskilda fall tre år.

I fråga om denna av riksdagen utan någon som helst meningsskiljaktighet beslutade organisation av fortsättningsskolan hava under senare tid framkommit yrkanden om förändringar i olika avseenden. Så har bland annat yrkats, dels att fortsättningsskolan icke skulle vara obligatorisk, åtminstone icke på landsbygden, dels ock att den fastställda tiden för skolpliktens fullgörande skulle begränsas på så sätt, att fortsättningsskolekursen i sin helhet skulle förläggas till ett enda läsår närmast efter lärjungarnas avgång från folkskolan samt kunna omfatta även ett lägre timtal än det nu föreskrivna minimum å 360 timmar. Dessa yrkanden stå emellertid i bestämd motsättning till syftet och andan i 1918 års riksdags beslut angående fortsättningsskolan, och ett tillmötesgående av dem skulle på ett beklagligt sätt komma att motverka eller helt omintetgöra alla strävanden att förverkliga vad detta beslut åsyftade. Ett upphävande av fortsättningsskolans obligatoriska karaktär skulle omöjliggöra att med undervisning och uppfostran nå dem, som därav äro mest i behov. Mot ett förläggande av hela fortsättningsskolekursen med en omfattning av minst 360 timmar till ett enda läsår synes visserligen intet vara att invända, om hänsyn tages endast till skolans uppgift att meddela kunskaper, men påtagligt är, att skolans fostrande verksamhet måste i väsentlig grad försvagas därav, att lärjungarna ett år tidigare undandragas dess inflytande. I alla händelser bör enligt överstyrelsens mening någon inskränkning icke medgivas i den av riksdagen för folkskola och fortsättningsskola fastställda obligatoriska undervisningstiden av sammanlagt minst åtta år. Genom en sådan begränsning av fortsättningsskolan, att denna skulle komma att omfatta endast någon kortare kurs med avsevärt lägre timantal än det nu såsom minimum fastställda, skulle fortsättningsskolan uppenbarligen bli alldeles urständ-satt att fylla den betydelsefulla uppgift, som genom riksdagens beslut blivit den förelagd.

Enligt ovannämnda 1918 års riksdags beslut skall fortsättningsskolan, på samma gång den tjänar sina ovan angivna huvudsyften, ingå såsom ett första led i ett helt system av praktiska ungdomsskolor så uppbyggt, att varje skolform i regeln skall utgöra grundval för en efterföljande. Ovanpå den obligatoriska folkskolan skall enligt detta system följa obligatorisk fortsättningsskola, och denna skall i sin ordning bilda grundval för lärlingsskolor, yrkesskolor samt en del andra lägre fackbildande skolor. Vid planläggningen av den nya fortsättningsskolan bör därför beaktas, att den efterföljande lärlingsskolan har att bygga sin undervisning på den grund av kunskaper och färdigheter, som lärjungarna vid avgången från fortsättningsskolan besitta. Blir denna grund allt för svag och bristfällig, berövar man därmed de lärjungar, vilka sedermera övergå till lärlingsskola, möjlighet att med framgång kunna deltaga i och tillgodogöra sig denna skolas undervisning, till skada både för lärjungarna själva och för lärlingsskolans arbete i det hela, som därigenom löper fara att förryckas

och hämmas. Det är därför av vikt, att fortsättningsskolan icke genom inskränkning av dess fastställda undervisningstid eller genom andra anordningar så försvagas, att den sättes ur stånd att bibringa lärjungarna den fasta och säkra grund, som utgör den nödvändiga förutsättningen för deras fortsatta utbildning.

Beträffande skolplikten föreskrives i fortsättningsskolestadgan såsom en allmänt gällande regel, att en var, som med fullständigt avgångsbetyg enligt § 47 i gällande folkskolestadga lämnat den egentliga folkskolan, är pliktig att, i den mån särskilda angivna förhållanden icke annat föranleda, inträda i fortsättningsskola vid början av närmast därefter följande läsår samt därefter deltaga i skolans undervisning under den för fortsättningsskolans kurs stadgade tiden. I fråga om skolpliktens omfattning och dess fullgörande förefinnes i författningssbestämmelserna ingen skillnad mellan sådana lärjungar, som avgått från sjuårig folkskola, och sådana, som avgått från endast sexårig skola. Visserligen framhöll överstyrelsen i sitt till Kungl. Maj:t år 1916 avgivna utlåtande angående fortsättningsskolan, att starka skäl kunde anföras för en sådan åtskillnad, och att det kunde sättas i fråga, huruvida icke en obligatorisk undervisningstid av minst 360 timmar fördelade på två år borde fastställas att gälla allenast för fortsättningsskolor, som bygga på sjuårig folkskolekurs, medan däremot undervisningstiden för fortsättningsskolor byggda på endast sexårig folkskola borde utsträckas till 540 timmar fördelade på tre år. Av flera skäl fann överstyrelsen sig dock på frågans dåvarande ståndpunkt icke kunna förorda en sådan bestämmelse. Med avseende på undervisningstidens omfattning vill överstyrelsen erinra därom, att flerstädes i utlandet den obligatoriska folkskolekursen omfattar åtta år och att man exempelvis i Tyskland och Österrike sedan länge ovanpå de åttaåriga folkskolorna haft obligatoriska treåriga fortsättningsskolor, att i Frankrike och England antagits lagförslag om fortsatt undervisning under 5—7 år efter avslutad folkskola samt att i Danmark, Norge och Finland av regeringen tillsatta skolkommissioner framlagt förslag till anordnande av fortsatt undervisning med avsevärt större omfattning än den hos oss fastställda.

I fråga om de ungas fortsättningsskoleplikt komma givetvis i många fall sådana förhållanden att föreligga, att fullständig befrielse från densamma eller befrielse för viss tid måste anses fullt befogad. Detta gäller bland annat sådan ungdom, som prövas åtnjuta motsvarande undervisning i andra skolor. I fråga om denna ungdom föreskrives i § 27 av fortsättningsskolestadgan, att skolpliktig, som åtnjuter undervisning i allmänt läroverk, kommunal mellanskola, högre folkskola, folkskolans högre avdelning eller under offentlig kontroll stående högre goss- och samskola, enskild mellanskola eller högre flickskola ävensom under vissa förutsättningar lärlingsskola, skall därmed anses fullgöra sin fortsättningsskoleplikt. På prövning i varje särskilt fall av vederbörande fortsättningsskolestyrelse skall ock bero, huruvida skolpliktig, som tillhört annan läroanstalt än egentlig folkskola men icke längre åtnjuter skolundervisning, må anses hava inhämtat kunskaper, som kunna berättiga honom till befrielse från deltagande i undervisning i fortsättningsskola. Enligt dessa bestämmelser anses sålunda en lärjunge fullgöra sin fortsättningsskoleplikt, därest han deltagit i den helt och hållet frivilliga undervisningen i t. ex. folkskolans högre avdelning eller i högre folkskola, och till och med om deltagandet i dessa skolors undervisning omfattar endast en ettårig lärokurs, finnes, även om sådant aldrig i lagstiftningen avsetts, inga formella hinder för att lärjungen i ett sådant fall av fortsättningsskolestyrelsen helt befrias från fortsättningsskoleplikt. Någon

sådan befrielse kan däremot enligt nu gällande bestämmelser icke meddelas lärjunge, som deltagar i den obligatoriska undervisningen i en folkskolas sjunde klass.

Att i författningsbestämmelserna den obligatoriska sjunde folkskoleklassen i här berörda avseende icke jämnställts med och upptagits tillsammans med förutnämnda skolformer torde ha sin förklaring dels däri, att vid tiden för den nya fortsättningsskolans planläggning sådana klasser upprättats endast inom ett fåtal skoldistrikt och att särskild hänsyn till dessa klasser därför icke ansågs behöva tagas vid utarbetandet av en författning, gällande för fortsättningsskoleväsendet i dess helhet, dels ock däri, att en sådan obligatorisk sjunde klass måste betraktas såsom tillhörande den egentliga folkskolan, vilken ju i sin helhet var avsedd att utgöra grundvalen för fortsättningsskolan. För dem, som verkade för en omdaning av denna sistnämnda skola, hade också städse en anordning med sjuårig folkskola och därpå byggd tvåårig fortsättningsskola framstått såsom den från synpunkten av ungdomens utbildning och fostran mest förmånliga och eftersträvansvärda anordningen.

Under de år, som sedan dess förflutit, ha emellertid förhållandena beträffande den obligatoriska sjunde folkskoleklassen väsentligen förändrats. Såsom av motionären framhållits, har i för folkskolan intresserade kretsar så småningom uppstått en strävan att införa ett sjunde folkskoleår, där möjlighet därtill förefinnes. Denna strävan har visat sig verksammare än vad på förhand kunnat förutses och har på många orter medfört en glädjande utveckling av de där befintliga folkskolorna. Erfarenheten synes emellertid giva vid handen, att denna utveckling kan komma att hämmas eller till och med helt avstanna i och med genomförandet av den tvååriga fortsättningsskoleplikten. Ett samtidigt upprättande av en obligatorisk sjunde folkskoleklass och en därpå byggd tvåårig fortsättningsskola innebär nämligen, att skolplikten på en gång utökas från sex till nio år. En så väsentlig ökning av skolplikten har på åtskilliga håll framkallat betänksamhet och rönt motstånd, och då upprättandet av fortsättningsskolor författningenslignat inom en nära framtid kommer att bli obligatoriskt för samtliga skoldistrikt, men någon sådan skyldighet i fråga om en sjunde folkskoleklass icke förefinnes, föreligger den faran, att man söker undvika den starka ökningen i skolplikten genom att icke upprätta några sjunde folkskoleklasser eller till och med indraga sådana, som redan kommit till stånd. Då emellertid ett sjunde folkskoleår med avseende på såväl kunskapsmeddelande som lärjungarnas uppfostran måste anses äga avgjort större värde än en årskurs i fortsättningsskolan, komme enligt överstyrelsens mening en ändring av förhållandena i den riktning, som här antytts, att innebära en beklaglig försämring av skolväsendet till skada för ungdomens utbildning och fostran.

Från fortsättningsskolestyrelserna i några av de skoldistrikt, där svårigheter framträtt i fråga om bibehållande eller upprättande av en sjunde folkskoleklass, ha till överstyrelsen ingivits framställningar om överstyrelsens medgivande beträffande vissa föreslagna anordningar till svårigheternas avhjälpan. Såsom den mest kännbara olägenheten med tvåårig fortsättningsskola ovanpå sjuårig folkskola framhålles, att de unga genom denna anordning allt för länge hindras att helt ägna sig åt förvärvsarbete, detta bland annat på grund därav, att en del arbetsgivare visat sig obenägna att taga i sin tjänst ungdom, som icke fullgjort sin skolplikt. De ingivna framställningarna ha också företrädesvis haft till syfte att söka undanröjda denna särskilt framhållna olägenhet och utmynnat i en anhållan, att det sjunde folkskoleåret måtte få ersätta fortsättningsskolans första årskurs, så att lärjungar, vilka avgått från den sjunde klassen

skulle kunna omedelbart övergå till fortsättningsskolans andra årskurs och alltså fullgöra sin fortsättningsskoleplikt under allenast ett år.

På grund av nu gällande författningsbestämmelser har det emellertid icke varit möjligt för överstyrelsen att lämna något generellt medgivande av sådan innebörd. I ett par fall har överstyrelsen dock funnit sådana särskilda förhållanden föreligga, att överstyrelsen ansett sig böra fastställa reglementsbestämmelser, som möjliggjort för vederbörande fortsättningsskolestyrelser att under den för upprättande av fortsättningsskolor enligt 1918 års typ gällande övergångstiden medgiva, att lärjunge, som genomgått folkskolans obligatoriska sjunde klass, må deltaga i undervisningen allenast i fortsättningsskolans andra årskurs. Såsom villkor härför har överstyrelsen dock uppställt den fordran, att den sjunde klassens lärokurs skulle så omläggas, att i densamma komme att ingå det huvudsakliga av vad som meddelas uti första årskursen vid distriktets fortsättningsskolor.

I övriga fall har överstyrelsen föreslagit en annan anordning till förekommande av den påklagade olägenheten, nämligen att genom en mindre avkortning eller förskjutning av den sjunde folkskoleklassens årliga undervisningstid bereda de från denna klass avgående lärjungarna tillfälle att redan under slutet av vårterminen samma läsår övergå till fortsättningsskolan samt genomgå en del av dess första årskurs för att sedermera under nästa läsår fortsätta med återstoden av första årskursen samt därefter genomgå hela den andra årskursen. Med en sådan anordning kunna lärjungarna genomgå sjukklassig folkskola och därefter fullgöra sin fortsättningsskoleplikt inom ramen av åtta läsår. Den sålunda föreslagna anordningen har ock inom en del skoldistrikt kommit i tillämpning. Enligt överstyrelsens mening är den dock att betrakta endast såsom en mera tillfällig anordning, genom vilken man utan att överträda gällande författningsbestämmelser kan vinna vad som utgör huvudsyftet med de ovan nämnda till överstyrelsen ingivna framställningarna. Ett mera varaktigt och tillfredsställande ordnande av förhållandet mellan den sjunde folkskoleklassen och fortsättningsskolan torde icke kunna komma till stånd utan vissa modifikationer i gällande författningsbestämmelser.

Det är ock en ändring i sådant syfte, som påyrkas i den föreliggande motionen, i det motionären föreslår, att till § 6 i fortsättningsskolestadgan måtte fogas bestämmelse därom, att i skoldistrikt, i vilka enligt reglementet skolkursen skall vara sjuårig, fortsättningsskolestyrelsen må kunna medgiva, att lärjunge, som med godkända betyg genomgått folkskolans sjunde klass, skall vara pliktig deltaga i undervisningen endast i fortsättningsskolans andra årskurs, varjämte motionären hemställer om skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om vidtagande av den sålunda föreslagna stadgeändringen.

Ehuru överstyrelsen i likhet med motionären anser, att nu gällande bestämmelser rörande fortsättningsskolan torde behöva modifieras i sådan riktning, att de icke motverka utan i stället äro ägnade att främja folkskolans utveckling till sjuårig skola, kan överstyrelsen dock icke för sin del utan vidare biträda det av motionären framlagda ändringsförslaget.

Överstyrelsen vill nämligen erinra därom, att det gives olika typer av sjuåriga folkskolor, vilka arbeta under mycket olika förutsättningar och därför icke kunna jämnställas med varandra. Uti ett slags sjuåriga folkskolor, oftast upprättade i skoldistrikt med i det hela väl ordnat skolväsen, utgör den sjunde klassen en verklig påbyggnad och utveckling av den vanligen förekommande sexåriga folkskolan och avser att genom ett grundligare inhämtande och fördjupande av lärokurserna bibringa lärjungarna kunskaper och färdigheter ut-

över vad som i allmänhet kan inhämtas i denna senare skola. Utan tvivel är det en sjuårig folkskola av denna art som av motionären åsyftas. Men det gives även sjuåriga folkskolor av en helt annan typ, i vilka utökningen av skoltiden från sex till sju år utgör allenast en kompensation för en avkortning av den årliga undervisningstiden, förorsakad i en del fall därav att varannandagsläsning tillämpas, i andra fall åter därav att skoldistriktet på grund av särskilda lokala förhållanden, exempelvis det i vissa bygder förekommande fäbodslivet, medgivits en kortare årlig undervisningstid än den för folkskolor i allmänhet lagstadgade å $34\frac{1}{2}$ veckor. Ofta äro de sjuåriga folkskolorna av denna senare art så anordnade, att småskolestadiet omfattar tre årsklasser och folkskolestadiet fyra. I dessa skolor äro de för de sexklassiga folkskolorna sedvanliga lärokurserna icke utökade utan endast utbredda över en längre tid. Den sjunde klassen i dessa skolor tillför icke lärjungarna något nytt lärostoff och är sålunda icke ägnad att bibringa dem några kunskaper och färdigheter utöver vad en sexårig folkskola i allmänhet kan meddela. Det synes då heller icke föreligga något som helst skäl att låta den sjunde klassen i en sådan skola ersätta någon del av fortsättningsskolan.

Då det alltså gives sjuåriga folkskolor av skilda former, vilka väsentligt avvika från varandra såväl i fråga om den verkliga undervisningstidens längd och lärokursernas omfattning som skolarbetets förutsättningar och resultat, synes det överstyrelsen icke välbetänkt att, såsom av motionären blivit föreslaget, i här berörda hänseende utfärda bestämmelser med en så allmän avfattning, att en sjunde folkskoleklass skulle utan vidare kunna förklaras utgöra ersättning för fortsättningsskolekurs, oberoende av hur en sådan sjunde klass vore organiserad och hur undervisningen där vore beskaffad. Över huvud taget torde denna angelägenhet enligt överstyrelsens mening icke kunna ordnas på ett tillfredsställande sätt genom någon allmängiltig författningsbestämmelse. Det synes nämligen överstyrelsen, som om det visserligen borde beredas möjlighet att, där så på grund av särskilda förhållanden befinnes vara till fördel för skolväsendet, ordna lärjungarnas övergång från folkskolan till fortsättningsskolan på sätt som av motionären blivit ifrågasatt, men medgivande till sådan anordning synes dock böra meddelas endast av central skolmyndighet, Kungl. Maj:t eller överstyrelsen, efter av vederbörande fortsättningsskolestyrelse därom ingiven ansökning och på grund av prövning i varje särskilt fall.

Ett nödvändigt villkor för medgivande av denna innebörd finner överstyrelsen vara, att uti lärokursen för den sjunde folkskoleklassen upptages det väsentligaste av vad som meddelas i första årskursen vid distriktets fortsättningsskolor. För en ändamålsenlig planläggning av undervisningen i sådan riktning finner överstyrelsen det emellertid erforderligt, att en ändring vidtages uti den för rikets folkskolor fastställda undervisningsplanens föreskrifter rörande lärokurser och timplan för den sjunde klassen, genom vilken skoldistriktet erhöles större frihet än de nu äga att på lämpligaste sätt anpassa arbetet inom denna klass efter inom distriktet rådande förhållanden. En sådan större frihet i fråga om den sjunde folkskoleklassen finner överstyrelsen önskvärd även oavsett förhållandet mellan denna klass och fortsättningsskolan. Otvivelaktigt skulle den komma att i hög grad främja en allmännare förlängning av folkskolekursen med ett sjunde skolår.

I samband med den ifrågasatta förändringen i fråga om förhållandet mellan fortsättningsskolan och den sjunde folkskoleklassen torde ock vara behöfligt att taga under överbäggande lämpligheten av de nuvarande bestämmelserna angående denna skolas förhållande till andra överbyggnader på folkskolan.

Det gives nämligen exempel på, att dessa bestämmelser tolkats och tillämpats på ett sådant sätt, att de unga därigenom kunnat på en omväg undandraga sig den skolplikt, som enligt författningen måste anses hava ålegat dem.

Av vad i det föregående blivit anfört framgår, att det enligt överstyrelsens mening för åstadkommande av ett fullt tillfredsställande förhållande mellan fortsättningsskolan och folkskolans överbyggnader torde vara behöfligt, att de härutinnan för närvarande gällande författningsbestämmelserna i vissa avseenden modifieras. Dock anser överstyrelsen den av motionären föreslagna författningsändringen icke motsvara, vad som i förevarande hänseende kan anses erforderligt. Den angelägenhet, som här är i fråga, sammanhänger nämligen på det närmaste med verksamheten inom andra områden av vårt skolväsen och torde därför icke kunna ordnas på lämpligt sätt, utan att hänsyn tages även härtill och behöfliga ändringar vidtagas även i andra punkter i skolförfattningarna. I vilka avseenden sådana ändringar kunna vara behöfliga och vilken avfattning, som lämpligen bör givas dem, torde emellertid icke kunna avgöras utan att en närmare undersökning och ett grundligare övervägande av hithörande förhållanden först komma till stånd. Några förslag till dylika ändringar är överstyrelsen därför icke för närvarande i tillfälle att framlägga.

Även om överstyrelsen sålunda icke finner sig kunna tillstyrka bifall till motionärens förslag i den form motionens slutyrkande angiver, finner överstyrelsen dock skäl tala för att motionen på så sätt måtte vinna beaktande, att det med ledning av de erfarenheter, som vunnits i fråga om nu gällande bestämmelser rörande förhållandet mellan fortsättningsskolan och folkskolans överbyggnader i allmänhet, måtte föranstaltas en utredning av hithörande förhållanden och särskilt under vilka former och förutsättningar fortsättningsskolestyrelse skulle kunna beviljas rätt medgiva lärjunge, som med godkänt betyg avgått från obligatorisk sjunde folkskoleklass, någon inskränkning i fullgörandet av hans fortsättningsskoleplikt, ävensom att förslag utarbetas till sådana jämkningar i gällande författningsbestämmelser, som på grund av den företagna utredningen kunna finnas erforderliga.

Stockholm den 7 mars 1924.

B. J:n BERGQVIST.

Hjalmar Berg.

—
Hjalmar Werner.